

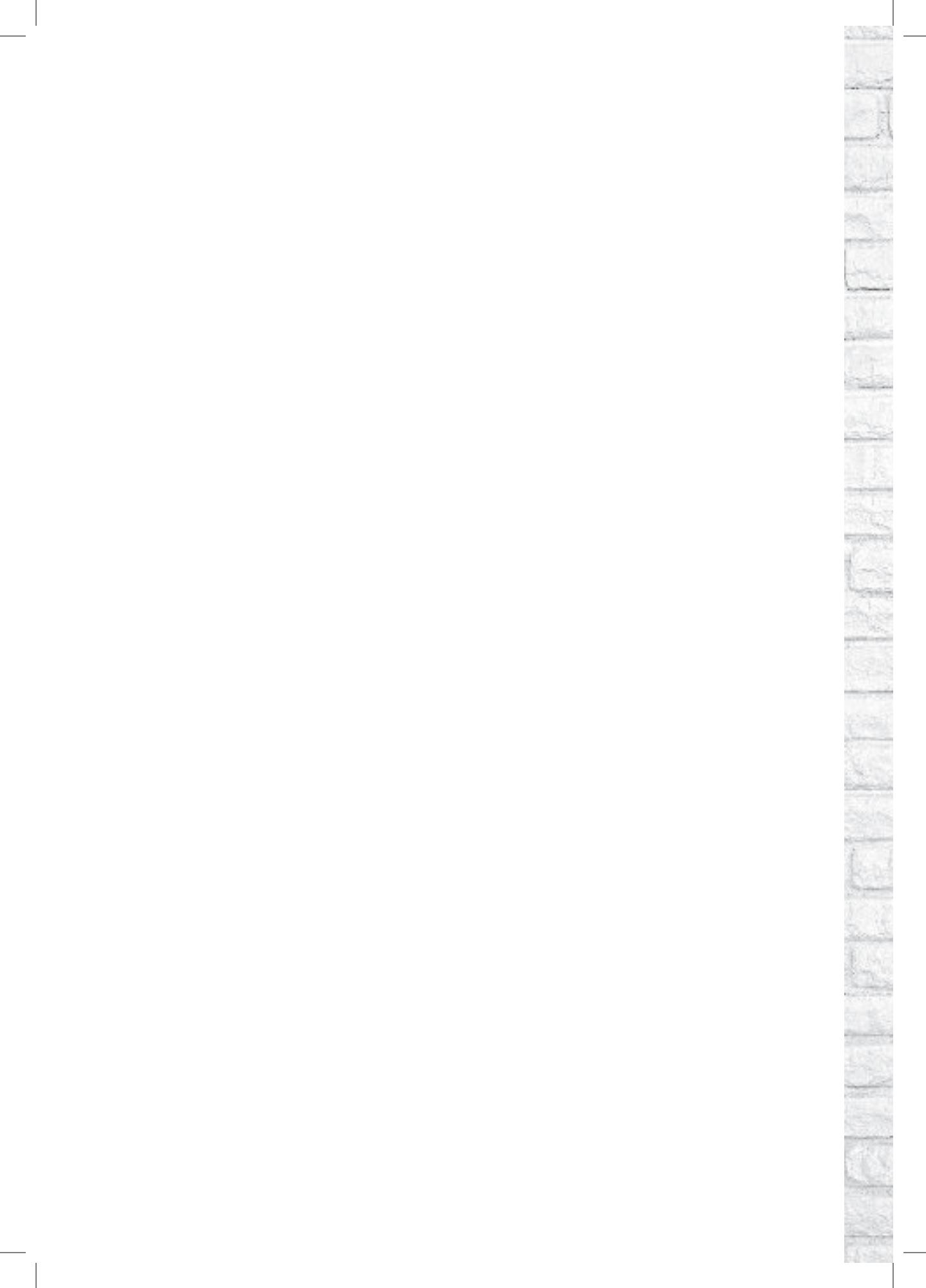

UJEDINJENI GRANSKI SINDIKATI

NEZAVISNOST

PROGRAMSKA PLATFORMA

Beograd
23. novembar 2016.

UVOD

UGS NEZAVISNOST su, na osnovu programske orijentacije, usvojene na VII Kongresu (održanom 11. novembra 2011. godine), zadržali poziciju nezavisne, samostalne i demokratske sindikalne organizacije koja ne pretenduje na monopolsku poziciju ili udeo u političkoj vlasti. Vođeni vizijom Srbije kao slobodne, demokratske, ekonomski razvijene, međunarodno priznate i poštovane evropske države, UGS NEZAVISNOST svoju ulogu u društvu i dalje vide kao ulogu ravnopravnog i kompetentnog socijalnog partnera, odnosno subjekta koji će aktivno učestvovati u ukupnim društvenim promenama koje bi srpsko društvo trebalo da približe modernoj viziji države. U skladu sa konceptom humanog razvoja društva koji promoviše Evropska socijalna povelja, UGS NEZAVISNOST su permanentno i na svim poljima delovanja zagovarali dostojanstveni rad, definisan konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada i ostalim međunarodno priznatim normama i standardima.

Kroz svoje stavove i konkretne aktivnosti, UGS NEZAVISNOST su nastojali da, na jasan i nedvosmislen način, ukažu na činjenicu da, uprkos složenim ekonomsko-političkim prilikama u Srbiji, zadovoljenje osnovnih ljudskih potreba ne zavisi samo od ekonomske (odnosno, finansijske) snage društva, već da u znatnoj meri zavisi i od osnovnih opredeljenja društva u ekonomskom i socijalnom domenu ili, još preciznije, od same organizovanosti društva i aktivne uloge države i njenih institucija.

U poslednjih pet godina, ukoliko se izuzme izvestan napredak Srbije u procesu evrointegracija (sticanje statusa kandidata u martu 2012., stupanje na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u septembru 2013., otpočinjanje pristupnih pregovora u januaru 2014., te otvaranje prvih pregovaračkih poglavlja ove godine), okruženje u kojem deluju UGS NEZAVISNOST nije bitno izmenjeno u svojim ključnim segmentima. Aspekti tranzicije koji se reflektuju na ekonomski i socijalni položaj zaposlenih i funkcionisanje celokupnog društvenog sistema, na žalost, nisu bitnije izmenjeni.

Reforma društva i reforma sindikata predstavljaju paralelne i međusobno zavisne procese. U kontekstu najnovije svetske finansijske krize, na globalnom nivou, unutar neoliberalnog koncepta društva, razvijaju se napetosti koje dodatno usložnjavaju problem realne društvene nemoći sindikata u tranzicijskim postkomunističkim zemljama da pronađu odgovarajući i delotvoran odgovor na sve savremene izazove.

UGS NEZAVISNOST, kao legitimni predstavnik zaposlenih, svesni su značaja uključivanja sopstvenog članstva, kao i najšire društvene javnosti, u oblikovanje socijalnog dogovora usmerenog na: razvoj i konsolidovanje demokratije, izgrađivanje i stavljanje u funkciju državih institucija, dosledno sprovođenje reformi u ekonomskom i socijalnom polju, razvoj i unapređivanje socijalnog dijaloga i tripartizma na svim nivoima, kao i razvoj civilnog društva. Prioritetan zadatak za UGS NEZAVISNOST biće da identificuje elemente koji su sindikate doveli u poziciju relativne nemoći u sprečavanju dalje marginalizacije zaposlenih i sindikata u Srbiji, te koji uzrokuju potrebu za transformacijom sindikata i reformom njegovih strategija delovanja, u cilju pokušaja vraćanja sindikalnih organizacija na poziciju relevantnog i uticajnog društvenog aktera.

Sa našeg aspekta, ovo otvara pitanje neophodnosti izmene dosadašnje strategije sindikalnog delovanja, odnosno kreiranja nove strategije, prilagođene - kako ukupnim međunarodnim prilikama, tako i tranzicionom kontekstu društva u Srbiji. Sada je već nedvosmisленo jasno da je UGS NEZAVISNOST, kao sindikalnoj organizaciji sa preciznom vizijom, potrebna nova konkretna strategija delovanja – i to strategija dugoročnog karaktera koja bi, što preciznije, definisala probleme i izazove sa kojima se UGS NEZAVISNOST suočavaju i razvila nove pristupe rešavanju nagomilanih društvenih problema u oblasti rada.

JEDINENI GRANSKI STANJE
NEZAVISNOST

MI ZNAMO LEK!

POSLE 25 GODINA:
22.-23. novembar 2016.

Novi statut!
Nova organizacija!
Novi program!
25 godina!!!

NA MESTU
OSNIVANJA:
Dom Omladine
Beograd

8. KONGRES

I

POLITIČKI, EKONOMSKI I DRUŠVENI KONTEKST U KOJEM DELUJU UGS NEZAVISNOST

Još od izbijanja svetske finansijske krize 2008. godine, postalo je evidentno da se nijedan tranzicioni proces u postkomunističkim zemljama ne može posmatrati izolovano, odnosno izvan opštег globalnog konteksta, pa tako ni onaj koji, ni nakon četvrt veka, Srbiju nije uspeo da izdigne iznad statusa nedovršene države koja je dominantno okrenuta interesima bogatih i moćnih.

Poslednji talas globalne ekonomski krize u društvenoj realnosti Srbije reflektovao se kroz: visok spoljno-trgovinski deficit, porast javne potrošnje, krizu spoljnog duga, predimenzioniranu državu i rašireno siromaštvo, praćeno visokom stopom nezaposlenosti, uz ogromne regionalne razlike.

O izazovima globalizacije, kao i njenim snažnim negativnim socijalno-ekonomskim posledicama otvorena je, u poslednjoj deceniji, široka rasprava. Pokazalo se da globalni korporativni kapitalizam ima svoj centar, ali i poluperiferne zone i devastiranu periferiju koje se, kroz modele zavisnog razvoja i kreiranje poslušničkog mentaliteta i instaliranje podobnih lokalnih elita, uključuju u međunarodnu klasnu hegemoniju.

Ovakvo stanje uzrokovano je prodom globalizovanog finansijskog kapitala koji ruši prepreke nacionalnih država i ekonomija, težeći da prodre i u državnu sferu, komercijalizujući i službe poput zatvora i naplate poreza. Rušeći državu blagostanja, on državnu intervenciju zamenjuje olakim zaduživanjem pojedinaca i države koje vodi u stanje zavisnosti i dužničkog ropstva i rasprodaje dobara, uključiv i izvore pitke vode.

Razgradnja države blagostanja dovela je do rekompozicije radne snage koja se, preko noći, suočila sa „fleksibilizacijom“. Fleksibilni radnici se kreću i prekvalifikuju, jer im nedostaje doživotni posao, i na taj način upoznaju promenljive zahteve i čudi tržišta. Mnogi radnici koji su ostali bez posla zauzeli su „fleksibilne“ pozicije. Fleksibilnost je zahvatila sve arene prava iz rada i po osnovu rada: od dužine radnog vremena, preko zarada, beneficija, pa sve do zdravstvenih i sigurnosnih standarda. Stresovi uzrokovani nesigurnošću na radu (pritisci za većom produktivnošću, brige oko penzije i zdravstvenog osiguranja, niske zarade, nedostatak kolektivnih ugovora i sindikalne zaštite) doveli su do velikih socijalnih napetosti. Na taj način, suočeni sa sve nesigurnijim poslovima i zaradama, u strahu od gubitka posla, zaposleni padaju u kandže agencija za iznajmljivanje radne snage i na pozicije prekarijata – loše plaćenih, nisko obučenih i lako zamenljivih radnika. Nesigurnost postaje dominantni životni okvir.

Masovna pojava prekarijata, odnosno nesigurnog rada, direktna je posledica neoliberalnog projekta, zasnovanog na međusobnoj konkurenciji i individualizmu, liberalizaciji svetske trgovine i masovnoj privatizaciji i fleksibilizaciji tržišta radne snage, uz redukovanje i komercijalizaciju programa države blagostanja. Tom izazovu nisu odolele ni institucije i vrednosti evropskog socijalnog modela, zasnovanog na socijalnoj koheziji, inkluzivnosti, solidarnosti i nediskriminaciji. Manja socijalna zaštita, decentralizacija nivoa pregovaranja i napuštanje socijalnog dijaloga - čine se glavnim pravcima na kojima razne evropske vlade rade kako bi uništile ono što su sindikati postigli u prošlosti.

U takvom globalnom kontekstu, Srbija je krenula na put neoliberalne transformacije svog ekonomskog poretka, ni u jednom momentu ne propitujući sopstveni izbor tranzicionog modela, već ga gotovo ideoološki zaslepljeno i bespogovorno prihvatajući kao aksiom. Nakon više od dve decenije odloženih, odnosno napola sprovedenih reformskih pokušaja na tako trasiranom tranzicionom putu, Srbija se našla na poziciji evropske poluperiferije koja je, sa velikim zakašnjenjem u odnosu na ostale postkomunističke zemlje, konačno otvorila sopstveni put ka integraciji u Evropsku uniju.

Tranzicioni i integracioni proces u Srbiji, očekivano, praćen je potpunom marginalizacijom položaja njenih zaposlenih i građana, kao i nemogućnošću sindikata da ostvare značajniji uticaj – kako u polju zaštite i unapređenja ekonomskih i socijalnih prava radnika u Srbiji, tako i u širem polju odbrane ukupnih ljudskih i građanskih prava. Osim nekritičkog preuzimanja neoliberalnog tranzicijskog koncepta, periferizaciji Srbije doprinela je i nasleđena nezrelost – kako političkog, tako i civilnog polja društva, zatim izrazito partokratski karakter države, nerazvijenost demokratskih institucija, te veoma raširena sistemska korupcija, utemeljna na čvrstoj sprezi koja povezuje izvršnu vlast, vlasnike kapitala i stranački zavisni pravosudni sistem.

Demokratija se, u tako kreiranom okviru, nalazi u aktivnoj disharmoniji sa razvojem kapitalizma i suočena je sa brojnim preprekama: institucije demokratije postaju fasada; političke odluke potiču od demokratski nekontrolisanih centara, privatnih učesnika i anonimnih tržišta; kamuflirani novac se ulaže u stranke i izborne kampanje; dolazi do medijalizacije i manipulacija politike i razmaha političkog pokroviteljstva i klijentelizma. Posledično se javljaju: ravnodušnost prema izbornim procesima i ograničeno učešće građana u političkom životu, neodgovornost stranaka prema zahtevima birača, kršenje ljudskih prava, koncentrisanje moći u elitističkim grupama, centralizacija vlasništva, nedemokratska kontrola masovnih medija, korupcija, jačanje korporativne elite.

Problem izbora tranzicionog razvojnog modela u Srbiji

Srbiju danas karakterišu, kako erozija demokratskih vrednosti i prava, tako i erozija političke kontrole i odgovornosti, što pogoduje autokratskim i populističkim karakteristikama vladanja. Posledica je drastičan jaz između predizbornih obećanja i postizborne stvarnosti i partokratski karakter države, u kojem se ljudi mogu zaposliti zahvaljujući partijskoj knjižici, a ne ličnim kvalifikacijama i sposobnostima.

Civilno društvo praktično je isključeno iz procesa donošenja ključnih državnih odluka. Državni vrh marginalizuje participativne forme "nadgledanja demokratije", poput javnih rasprava i zakonodavnih inicijativa, a demokratski deficit se uočava i u dominantno podaničkoj političkoj kulturi.

Srbija se, dakle, suočava sa problemom izrazito lošeg poslovnog okruženja, raširene sive ekonomije i korupcije, slabe konkurenциje, postojanja kako javnih tako i privatnih monopola i partokratske vladavine nad javnim sektorom. Srpska privreda je dugo tavorila u stanju opšte nelikvidnosti i izrazite poreske nediscipline.

Stopa zaposlenosti je na niskom nivou, a već decenijama niske plate i penzije ponovo imaju silaznu putanju, dok siromaštvo raste. Nekritički prihvaćena politika „stezanja kaiša“, odnosno ultimativnog smanjivanja javne potrošnje, usmerena na gotovo beskriterijumsku opštu privatizaciju u cilju obezbeđivanja privrednog rasta, dovela je do katastrofalnih rezultata: izostanka otvaranja novih kvalitetnih radnih mesta, pojavu izrabljivanja na mestu gde su nekada postojala radna i sindikalna prava, uvećanje nejednakosti i društvenog raslojavanja, eroziju tržišta rada i ozbiljno dugoročno narušavanje perspektive budućih generacija, dodatnu zaduženost, kao i otuđivanje ili nekontrolisano iskorišćavanje prirodnih resursa zemlje. Uz izraženu pasivnost civilnog društva i ukupnog javnog mnenja i ozbiljne udare na demokratičnost sistema, u smislu stalnog umanjivanja transparentnosti i inkluzivnosti tranzisionog procesa, postalo je jasno da nije svaki rast – poželjan rast.

Pogoršanje opšteg ekonomskog položaja zemlje izvršilo je direktni uticaj na pogoršanje socijalnog položaja njenih građana, praćeno stalnim negativnim trendom indikatora tržišta rada, rastom siromaštva i sveopštim padom životnog standarda. Uprkos činjenici da je, nakon preduzetih mera fiskalne konsolidacije koje je Vlada preduzela tokom 2015. godine, prema podacima Ministarstva finansija (Osnovni indikatori makroekonomskih kretanja, februar 2016.), Srbija ostvarila realni privredni rast od 0,8% - još uvek nema naznaka stabilnog oporavka privrede zemlje.

Fiskalna strategija za 2016., sa projekcijama za 2017. i 2018. godinu, kao osnovne ciljeve ekonomске politike markirala je: nastavak sprovođenja mera fiskalne konsolidacije, održavanje makroekonomске stabilnosti, jačanje stabilnosti finansijskog sektora i sprovođenje sveobuhvatnih strukturnih reformi, posebno u domenu javnih preduzeća, kao i podizanje efikasnosti javnog sektora u cilju otklanjanja prepreka privrednom rastu i podizanju konkurentnosti. Još jednom, dakle, izostaje svest o tome da postoje različite prirode privrednog rasta i da za ozbiljni tranzicioni pristup nedostaje intergalna dugoročna strategija privrednoj razvoja. Nijednom za ovih 26 godina tranzicije, Srbija nije odgovorila na ključna pitanja: Koji model tranzicije odgovara njenim ekonomskim i socijalno-kulturološkim specifičnostima? Kakav privredni razvoj želi? Koju je cenu spremna za njega da plati i na koji način misli da amortizuje socijalnu cenu tranzicije?

Sindikati su zahtevali da, u skladu sa razvojnom logikom i strategijom EU 2020, Srbija izradi novi model sopstvenog razvoja koji bi bio baziran na štednji, ulaganjima, proizvodnji i povećanju izvoza, a čiji bi krajnji cilj bio porast stope zaposlenosti i blagostanja stanovništva. UGS NEZAVISNOST su konstantno, od početka svog delovanja, ukazivali na činjenicu da je za prelazak na ovaj razvojni model koji podrazumeva proces preraspodele i kratkotrajna odricanja, potrebano otvoriti široku društvenu debatu oko sledećih aspekata ekonomskih i socijalnih promena: 1) neophodnosti produbljivanja i zaokruživanja tržišnih reformi, kao i kreiranja otvorenog i fleksibilnog tržišta rada, 2) procesa privatizacije koji je dao kontroverzne rezultate, a u javnom sektoru je tek na početku, 3) narušavanja normativne i regulatorne funkcije države, posebno u oblasti podsticanja konkurenčije i 4) opredeljenja za socijalno odgovornu državu koja, u saradnji sa asocijacijama civilnog društva (pre svega sindikatima i poslodavcima), uređuje industrijske i socijalne odnose i ostvaruje sopstvenu socijalnu politiku. UGS NEZAVISNOST ostaje pri stavu da je ovakva vrsta dijaloga u srpskom društvu neophodna za postizanje bazičnog društvenog konsenzusa.

Međutim, političke elite u Srbiji nisu imale dovoljno sluha za ove inicijative niti svesti o neophodnosti razvoja koncepta socijalnog partnerstva prilikom projektivanja tranzicije, pa su izostali i kvalitetan socijalni dijalog i, posledično, bazični socijalni konsenzus koji je bilo moguće postići jedino ravноправnim dijalogom. To je zaposlene i građane Srbije dodatno gurnulo u izuzetno težak

socijalno-ekonomski položaj i stvorilo opštu atmosferu nesigurnosti koja je rezultirala pojačanim „odlivom mozgova“ i mladih uopšte. Prema podacima Instituta društvenih nauka, iz 2013. godine, neto migracioni gubici u periodu od 2009. do 2011. godine procenjuju se na oko 15.000 lica godišnje.

U situaciji kada javni dug Srbije, na dan 31.01.2016. iznosi 73,4% BDP-a sa daljim trendom rasta (izvor: Ministarstvo finansija RS), standard stanovništva (sa prosečnom neto zaradom od 378 evra i prosečnom penzijom od 203 evra, iz istog izvora) i dalje ima silaznu putanju. Pad standarda praćen je negativnim pokazateljima tržišta rada, smanjenjem formalne stope zaposlenosti i kontinuiranim rastom udela neformalne zaposlenosti u ukupnom broju zaposlenih (koji je, u 2014. godini, iznosio čitavih 22%). Podaci Nacionalne službe za zapošljavanje o blagom padu formalne nezaposlenosti za 3,1% u 2014. u odnosu na 2013. godinu, pri tome, nisu pokazatelj pozitivnog trenda na tržištu rada, već tek izraz izmene metodologije obrade statističkih podataka, odnosno uvođenja Ankete o radnoj snazi kao standarda Međunarodne organizacije rada u merenju stope (ne)zaposlenosti. Ovim je, praktično, uvedena nova definicija koja je, iz mase formalno nezaposlenih, izbrisala sva lica koja su radila makar svega nekoliko sati u prethodnom mesecu i za to ostvarila prihod. Postavlja se pitanje - koju zaposlenost Srbija meri? Onu strogo formalizovanu, čije merenje ima za cilj da u procesu evrointegracije statistički iskaže nepostojeći napredak ili onu koja garantuje sigurnost i smanjenje rizika od siromaštva? Ili, možda, još važnije: koju od ove dve vrste zaposlenosti Srbija želi da unapredi?

Reforma socijalne politike i politike zapošljavanja Vlade Republike Srbije, usvojena 2016. godine, registruje značajnu stopu siromaštva - kako relativnu (25,6% u 2014. godini, prema Drugom nacionalnom izveštaju o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva u Republici Srbiji Republike Srbije, iz 2014. godine) tako i apsolutnu (8,6% prema izveštaju "Siromaštvo u Srbiji 2011, 2012. i 2013. godine" Centra za liberalno-demokratske studije, iz 2014. godine). Prema stopi rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti, kao najvažnijem indikatoru za praćenje strategije Evropa 2020, sa stopom od 43,2% u 2014. godini, stanovništvo Srbije spada među najugroženije u odnosu na sve zemlje Evropske unije, posle Bugarske.

Nezaposlene osobe, pri tome, predstavljaju prvu i najugroženiju kategoriju stanovništva, sa čak 48,7% nezaposlenih koji su u riziku od siromaštva. Zaposlenost je, dakle, osnovni činilac smanjenja rizika od siromaštva, ali ne bilo kakva zaposlenost, jer za izlazak iz siromaštva ključni faktor predstavlja kvalitet radnog mesta.

Pad društvene moći sindikata

Realna društvena moć zaposlenih i njihovih sindikalnih organizacija još pre dve decenije je ozbiljno limitirana i procesom deindustrijalizacije, kao i partijskom kontrolom nad zapošljavanjem u javnom sektoru. Zato protesti zaposlenih, koliko god radikalni i uporni bili, nisu predstavljali ofanzivne štrajkove sa ciljem proširenja prostora sloboda i prava, već su bili svedeni na puke apele za očuvanje egzistencijalnog minimuma sve ugroženijih građana. Sve je ovo rezultiralo padom stope sindikalizovanosti na četvrtinu zaposlenih i padom poverenja u sindikate. Ukupno gledajući, uzroci i posledice slabljenja sindikata, kao i uzroci i posledice jačanja moći monopola, veoma dobro ilustruju ulogu politike u porastu nejednakosti.

Istovremeno, kroz transfer kapitala u zemlje sa rastegljivijom radnom i socijalnom regulativom i jeftinijom radnom snagom, ali i dolazak migrantske radne snage, i u razvijenim zapadnim zemljama oslabljena je pozicija radništva i srednjih slojeva i njihovih sindikata i profesionalnih udruženja. "Trkom na dole", odnosno spremnošću da se u potrazi za investicijama u odnosu na konkurente stalno dalje obaraju radni i socijalni standardi, došlo je do univerzalnog procesa širenja prekarnog, nesigurnog i neugovorenog rada - kako u zoni nekvalifikovanog, fizičkog rada tako i u "kreativnim" industrijama i medijima.

Ovakva situacija nametnula je pitanje traganja za novim načinima ispunjenja misije i vizije sindikata kao tvrđave za odbranu demokratije i socijalne pravde u uslovima strateške veze vlasti sa investorima koja ne poznaje (pravne) granice u siromašnom društvu, u kome partije kreiraju politiku partijskog zapošljavanja i, posledično, mogu da učine više nego sindikati. Činjenica da samo vladajuća stranka ima članova koliko svi sindikati zajedno samo je logična posledica izvrnute realnosti.

Iz svih pobrojanih razloga, u ovakovom političkom, ekonomskom i društvenom kontekstu, UGS NEZAVISNOST, kao nezavisna demokratska sindikalna organizacija koja deluje u novoj kvazi-neoliberalizovanoj srpskoj stvarnosti moraju preispitati sopstvene strateške pravce delovanja. Elemente za kreiranje nove strategije treba postaviti u sledećih sedam polja:

- 1) organizovanje sindikalnog članstva,
- 2) restrukturiranje sindikalnih organizacija,
- 3) redefinisanje političke strategije delovanja,
- 4) redefinisanje odnosa prema civilnom društvu,
- 5) unapređenje odnosa prema medijima,
- 6) unapređenje socijalnog dijaloga i
- 7) pozicioniranje na međunarodnoj sindikalnoj sceni.

II

STRATEGIJA DELOVANJA UGS NEZAVISNOST

UGS NEZAVISNOST na sindikalnoj i političkoj sceni Srbije

UGS NEZAVISNOST deluju u nepovoljnem društvenom okruženju koje karakteriše izrazito usitnjena i nedovoljno programski profilisana – kako partijska, tako i sindikalna scena. Iz ovog razloga su svi sporazumi koje su UGS NEZAVISNOST, do sada, sklopili sa demokratski orijentisanim političkim strankama imali sudbinu jednokratnih deklarativnih pogodbi na koje političke stranke nisu ozbiljno računale i na koje su, uglavnom, brzo zaboravljale. Naime, suočene sa biračkim telom koje je većinski osiromašeno i nedovoljno uposleno, stranke u izbornim manifestima često pominju vrednosti solidarnosti, socijalne pravde i socijalnog dijaloga i odgovorne države. Sa druge strane, međutim, u praktičkoj politici - kroz veze sa tajkunima i finansijerima u raspodeli političkog plena – one deluju kao udruženja interesnih grupa i lobija za eksploraciju vlasti.

Analiza fragmentirane partijske i sindikalne scene pokazuje da, uz po dva do tri “velika”, figurira i desetine “igrača” sa ograničenim uticajem koji, zahvaljujući pravilima sindikalne i političke igre, ipak imaju znatan ucenjivački potencijal. Na drugoj strani, nalazi istraživanja govore o krajnje limitiranom poverenju u političke i civilne aktere i institucije. Pri tome, poverenje u sve sindikate ima 15% građana, dok je poverenje u stranke još manje. Činjenica da se kooperativni odnos prema sindikatima veoma retko i šturo deklariše u programima političkih partija, a još manje sreće u političkoj praksi, govori ne samo o tome da je za sindikat pitanje političkih partnera i dalje otvoreno, već i o tome da sindikat treba da osnaži sopstvenu poziciju putem saradnje sa ostalim delovima civilnog društva.

Put za prevazilaženje raširenog nepoverenja, pa čak i anti-sindikalnog raspoloženja koje je, u značajnoj meri, prisutno u javnom mnenju Srbije mora se potražiti u sprečavanju dalje atomizacije srpske sindikalne scene i obezbeđivanju minimalnog programskog i akcionog jedinstva u okviru nje. Naravno, partnere na sindikalnoj sceni UGS NEZAVISNOST ne mogu tražiti u nedemokratskim (partijskim i direktorskim) imitacijama sindikalnih organizacija, kao ni u sindikatima koji su vođeni sitnim interesima i kalkulacijama i koji, usled neodgovorne politike poltronstva, predstavljaju neloyalnu sindikalnu konkurenciju.

Iako je Srbija, pored Ukrajine, još jedina postsocijalistička zemlja koja nema rešen problem raspodele sindikalne imovine, jeseni 2013. godine UGS NEZAVISNOST i Savez samostalnih sindikata Srbije pronašli su minimalni zajednički imenitelj i postigli dogovor o zajedničkim aktivnostima u borbi za zaštitu i unapređenje radnih i socijalnih prava zaposlenih, nakon čega su zaključili Sporazum o zajedničkim aktivnostima u procesu donošenja izmena Zakona o radu, te nedugo zatim, doneli zajedničku odluku o istupanju iz pregovora. Ove dve sindikalne centrale formirale su i zajedničke pregovaračke timove za kolektivno pregovaranje na granskom nivou. U kontekstu procesa pridruživanja Srbije Evropskoj uniji, dve reprezentativne sindikalne centrale potpisale su, iste godine, i Sporazum o formiranju i radu zajedničkog ekspertskeg tima za učešće sindikata u pregovorima sa EU. Sporazumni model saradnje UGS NEZAVISNOST i SSSS podržan je od strane većinskog dela sindikalno organizovanih radnika u Srbiji.

U cilju sprečavanja dalje marginalizacije sindikata u Srbiji, UGS NEZAVISNOST će i dalje tragati za akterima na političkoj i sindikalnoj sceni sa kojima dele viziju uvećavanja društvenog uticaja putem saradnje, a ne nelojalne konkurencije.

1. STRATEGIJA POLITIČKOG DELOVANJA UGS NEZAVISNOST

Na samom početku tranzicije u Srbiji, zahvaljujući socijalističkom nasleđu i, njemu primerenom, transmisionom konceptu sindikata, sindikat je shvatan kao politička, a ne kao interesna organizacija. Uprkos činjenici da su UGS NEZAVISNOST vrlo brzo bili prepoznati kao nezavisni i autonomni demokratski sindikalni akter koji ostvaruje prevashodno kontrolnu funkciju državnog poretku i, na tim osnovama, zastupa interes svog članstva u svetu politike, rada i kapitala, bila je potrebna čitava jedna decenija da javno mnenje Srbije počne da prihvata činjenicu da sindikat svoju primarnu interesnu funkciju ne može da ostvari bez delovanja prema akterima na političkoj sceni. Tek krajem 90-ih godina, postalo je jasno da postoje uslovi u kojima je sindikat prinuđen da iskorači izvan svog primarnog područja delovanja i uključi se u borbu za obezbeđivanje osnovnih demokratskih preduslova za sopstveni autonoman i nezavisan položaj i rad.

Iz ovog razloga, od trenutka svog nastanka, UGS NEZAVISNOST veliku pažnju poklanjaju pitanju političke strategije delovanja, odnosno modaliteta realizacije sopstvene političke funkcije. U kreiranju političke strategije, sindikat mora izgraditi jasan i dosledan odnos prema političkim organizacijama i formirati nedvosmislen odnos prema aktuelnim političkim temama.

Ciljevi političkog delovanja UGS NEZAVISNOST

Iz opšteg političko-ekonomskog konteksta u kome se Srbija nalazi u poslednjih četvrt veka, proizilazi nužnost razvijanja svesti o specifičnim karakteristikama tranzisionog procesa u Srbiji, a naročito u delu prihvatanja činjenice da je dobar deo sadašnjih tranzisionih problema proistekao iz nekritičkog prihvatanja neoliberalnog tranzisionog modela kao jedinog mogućeg, bez razmatranja alternativnih pristupa (mogućnosti evolutivne tranzicije, odnosno koncepta postepenog tranzisionog razvoja umesto primenjene šok sistemske terapije, na primer) koji bi onda predvideli i sasvim drugačiju prirodu uloge države u ovom procesu.

Neophodnost izgradnje političke strategije delovanja proizilazi iz činjenice da je, za postavljanje jasnih ciljeva sindikalne aktivnosti, neminovno pravilno sagledati značaj državnog institucionalnog poretka. Od ideologije političke elite većinski zavisi u kojoj će meri država biti zaštitnik interesa krupnog kapitala, odnosno u kojoj meri će svoju ulogu usmeriti ka preraspodeli društvenog bogatstva u korist većine. U sadašnjem razvojnom trenutku Srbije, to znači da je još uvek moguće kao cilj sindikalnog delovanja postaviti uticaj na jačanje političkih snaga koje imaju volju da državno-institucionalni poredak reformišu u pravcu zadovoljavanja barem minimalnih kriterijuma socijalne pravde.

Iz ovog razloga, sindikat može i treba da bude inicijator konačnog odmaka od (do sada dominantnih) etničkih sukoba i vraćanja prikrivenog rascepa između sveta rada i sveta kapitala u fokus sindikalnog pokreta. Sindikati bi bili u mogućnosti da temu odnosa između rada i kapitala nametnu kao centralnu na agendi javnog mnenja, ukoliko bi bili u stanju da obrazlože da ovaj odnos nije bitno izmenjen niti manje konfliktan, već samo delimično modifikovan zamenom relacionog para rad – kapital, kategorijama prekarijata i finansijskih elita. Uticanjem na otvaranje javne rasprave oko do sada nekritički prihvatanih ideooloških postavki neoliberalizma, sindikati bi oslobodili veliku količinu socijalne energije koju bi, dobro osmišljenim strateškim delovanjem, bilo moguće kapitalizovati.

Sa povećanjem stepena svesti o radikalno izmenjenom političkom polju, kako na svetskoj tako i na političkoj sceni društva u Srbiji, u smislu generalno drastično smanjenog uticaja levih političkih opcija koje su oduvek bile tradicionalno uporište u kome su sindikati tražili svoje partnere - sindikati se neće odreći svoje tradicionalne agende delovanja. Uviđanje novih odnosa na međunarodnoj i nacionalnoj političkoj sceni će im omogućiti raskid sa dosadašnjom praksom oslanjanja na nedostajuću političku levicu i omogućiti šire koncipiranje potrage za partnerima u civilnom sektoru društva, sa kojima bi zajedničkim snagama vodili borbu za vraćanje osnovnih sindikalnih principa – principa solidarnosti i socijalne (redistributivne) pravde na vrh skale opštedruštvenih i političkih

vrednosti i interesa. Naime, radna snaga je bitno izmenila svoje osnovne karakteristike i, kao takvoj, potreban joj je modernizovani i na drugačijim osnovama postindustrijalizma utemeljeni sindikat koji bi mogao da odgovori stvarnim potrebama za zastupanjem i odbranom njenih interesa. Iz ovog razloga, za redefinisanje strategije sindikalnog delovanja u kontekstu našeg tranzisionog društva, nisu dovoljne kozmetičke izmene taktičkih pristupa, već izmena celovitog koncepta sindikalne borbe u pravcu pronalaženja inovativnih rešenja kao odgovora na savremene izazove.

UGS NEZAVISNOST čvrsto stoje na stanovištu da slabljenje sindikata i uvećanje nesigurnosti zaposlenih ne mogu biti uspešna izlazna strategija iz krize srpske privrede, već da bi za izlazak iz krize neophodno bilo uvećati moć sindikata i celokupnog civilnog društva. Uvećanje njihovog društvenog uticaja nije moguće bez obezbeđivanja političkih preduslova. Jedan od prvih predstavlja otpočinjanje procesa podruštvljavanja predstavnice demokratije, odnosno njene odbrane od partokratije i savezništva između partijskih oligarha, tajkuna i finansijskih magnata, te otvaranje prostora organizovanom građanstvu za punu participaciju u odlučivanju o sopstvenoj sudsibini. Ovo podrazumeva izmenu izbornog sistema koja će omogućiti da izabrani predstavnici odgovaraju građanima, a ne partijskim vođama koji odlučuju o njihovim karijerama i pozicijama. Takođe, UGS NEZAVISNOST se zalaže za jačanje uloge Parlamenta u nadzoru i kontroli izvršne vlasti, te za senzibilizaciju organa izvršne vlasti za prihvatanje građanskih inicijativa.

Neophodno je, zatim, redefinisati strateške ciljeve političkog delovanja sindikata u pravcu odbrane javne administracije, pravosuđa, medijskog i javnog prostora od kolonizacije koju sprovodi partokratija u Srbiji. Političke partije moraju biti potisnute iz prostora u kojima ne bi smeо biti dozvoljen partijski uticaj, kao što su: pravosudna vlast, mediji, javna preduzeća i uprava, obrazovanje i kultura.

Fiskalna politika, funkcionisanje institucija društvene solidarnosti i monetarna politika moraju, po svaku cenu, da ostanu što dalje od prostora političkih manipulacija. Najbolji test za spremnost političara da prihvate ovu ideju jeste njihovo pristajanje na uvođenje novih oblika oporezivanja, naročito kada je reč o porezu na finansijske transakcije, gde bi porez progresivno rastao za onoliko za koliko neka transakcija nema uporišta u investicionim ulaganjima. Oporezivanje bogatih progresivnim stopama, smanjenje poreskih opterećenja za radna mesta, za otvaranje i pokretanje malih i srednjih preduzeća, selektivni PDV, potpuno oslobođanje od poreza određenih kategorija stanovništva - sve bi to bili potezi koje sindikat mora da podrži.

Naravno, postoje i neke opasnosti u fiskalnoj politici koje sindikat mora da prepozna i da se bori protiv njih. Tako, na primer, Srbija, njeni biznismeni i njeni političari, deluju kao neko ko bi bio spreman, ako se ukaže prilika, da - ne samo

socijalnim, već i fiskalnim dampingom - pokuša da podigne konkurentnost srpske privrede. O pogubnosti takve politike ne treba ni govoriti, kao ni o tome da bi upravo radnici bili ti koji bi platili negativne posledice ove damping avanture.

U javnom sektoru najvažnije je definisanje optimalnog broja zaposlenih u institucijama, strogo kontrolisanje procesa zapošljavanja, izbor direktora javnih preduzeća na osnovu ponuđenog programa, kao i paralelna kontrola rezultata poslovanja - interna i eksterna. Nužno je i istovremeno isključivanje partijskog uticaja na javne nabavke, rad nezavisnih kontrolnih i inspekcijskih organa, prostorno planiranje, raspolaganje budžetskim grantovima za podsticaje, subvencije, dodelu koncesija i druge poslove u javnom, ali i privatnom sektoru.

Partijski monopol morao bi biti kontrolisan i u „njihovom“ političkom prostoru kreiranja javnih politika i donošenja najznačajnijih razvojnih odluka. U tom smislu, socijalna kohezija i odbrana javnih dobara i interesa, uključujući i zabranu kratkoročnih, špekulantskih operacija i kontrolu „poreskih rajeva“, a ne tek odbrana trenutnog zaposlenja – moraju biti ciljevi reformisanih sindikata. U njihovom dostizanju, strateške partnere u savremenom društvu u Srbiji, sindikati moraju tražiti u koalicijama sa srednjim slojevima društva, nezaposlenima, pa i nemonopolskim preduzetnicima u sferi realne ekonomije - uz zajednički zahtev za napuštanje logike restrikcija i preživljavanja koja ne donosi nove poslove.

Poseban značaj za UGS NEZAVISNOST ima i saradnja sa nezavisnim državnim organima (poput: Zaštitnika prava građana, Poverenika za informacije od javnog značaja, Poverenika za ravnopravnost, Agencije za borbu protiv korupcije i t.d.) i ostalih nezavisnih tela, sa kojima je moguće postići dogovor o partnerstvu u kontroli vlasti.

UGS NEZAVISNOST svoje delovanje u političkom polju usmeravaju na odbranu korpusa ljudskih prava pod naletima neoliberalne filozofije fleksibilizacije, insistirajući na ekonomski i ekološki održivom razvoju, sa solidarnošću i kohezijom kao ključnim razvojnim socijalnim ciljevima, nasuprot vizije „razvoja“ kroz izvlačenje profita i rasprodaju resursa da bi se vratili dugovi. Tek na ovakvim osnovama moguće je ispravljanje neopravdanih društvenih nejednakosti.

Zato UGS NEZAVISNOST, u oblasti ekonomskih i socijalnih prava zaposlenih i građana Srbije, definišu sledeće ciljeve modifikovane socijalne države:

1. Produktivno zapošljavanje i sa njime usko povezano kvalitetno i upotrebljivo obrazovanje;
2. Socijalna sigurnost i osiguranje u slučaju nezaposlenosti, kao ključni elementi borbe za socijalnu koheziju i redukovanje siromašiva. Ovaj cilj posebno dobija na značaju u kontekstu aktuelnog procesa restrukturiranja (i privatizacije) javnog i javno-komunalnog sektora;

-
3. Radna prava – zagovaranje (umesto fleksibilnosti koja samo olakšava derogiranje radnih prava i otpuštanje) koncepta fleksigurnosti koja fleksibilnost formi rada kombinuje sa visokim stepenom radnopravne zaštite; i
 4. Odbrana prava na sindikalno organizovanje, štrajk, kolektivno pregovaranje i učestvovanje u odlučivanju, odnosno efektivni socijalni dijalog koji nadilazi nacionalne granice.

UGS NEZAVISNOST ne beže od nastavljanja procesa restrukturiranja i oslobođanja od viškova neproductino zaposlenih, kao nezaobilaznog faktora obimnije akumulacije, uvećanja konkurentnosti i produktivnosti rada, ali istovremeno ističu zahtev za socijalno regulisanom privatizacijom i hitnu obustavu pomaganja i subvencioniranja „uspešnih preduzetnika” koji su se obogatili uz pomoć i podršku vlasti.

Društveno pravedan put izlaska iz krize, zasnovan na principima dobre vladavine, mora obuhvatiti povratak vrednostima slobode, jednakosti i pravde, odnosno solidarnosti. U tom smislu, strategija političkog delovanja demokratske sindikalne organizacije u Srbiji mora sadržavati zahtev za delotvornom, efikasnom i demokratski nadgledanom vlasti. Uspešno izbegnute “zamke korumpiranosti i neefikasnosti” i ostvarena očekivanja građana u pogledu distribucije kvalitetnih dobara i usluga ,stvaraju poverenje i socijalnu koheziju. Stvoreni osećaj uključenosti, integracije i jednakosti, odnosno osećaj pripadnosti - dalje, povratno, u spirali rastućih očekivanja, jačaju poverenje i participaciju. Stoga, prvi zadatak sindikata mora biti borba za pravo da se živi u svetu bez političkog pokroviteljstva, klijentelizma i korupcije.

Sve ovo pred sindikate - kako u svetu, tako i u Srbiji – postavlja problem pronalaženja mogućnosti za kreiranje efektivne socijalne države u globalizovanom nadnacionalnom neoliberalnom okviru. Sindikati u Srbiji su, u XXI veku, još uvek usmereni na delovanje u prioritetno nacionalnim granicama, a odgovori o pronalaženju efektivne socijalne države istovremeno se nalaze u transnacionalnim okvirima, odnosno u kombinaciji lokalnih, nacionalnih i regionalnih inicijativa i regulatornih praksi. To nas dovodi do zaključka da politička i ideološka dimenzija neoliberalizma - ne da nisu prevaziđene, već se vraćaju u sam centar sindikalnog delovanja.

Sindikati se moraju, dakle, zalagati za političko uokvirenje tržišta koje za cilj ima razvoj, ali i solidarnost i socijalnu koheziju – uključiv i preventivno socijalno delovanje i redistributivne funkcije države. Vizija socijalno pravednog globalizovanog društva, pri tome, podrazumeva ispravljanje društvenih nejednakosti: naglašavanje značaja javnih dobara (kao što su obrazovanje, zdravstvo, transferi i usluge socijalne politike), redistribuciju rizika, bogatstva i društvene moći u cilju stvaranja egalitarnijeg društva, te priznavanje rodne

jednakosti i poštovanje razlika među rasama, religijama i kulturama.

Sama redistribucija kao mehanizam socijalne pravde niti je dovoljan niti je potpuno pouzdan mehanizam u smislu oporezivanja, transfera i naknadne preraspodele društvenog bogatstva. U tom kontekstu, na bazi ideje o pre-poreskoj raspodeli produktivnog bogatstva, moguće je kreirati progresivni politički program, sa univerzalnim garantovanim bazičnim dohotkom kao centralnom idejom koja bi mogla biti put obezbeđivanja društveno prihvatljivog minimalnog egzistencijalnog standarda i kreiranja nove socijalne sigurnosti. Isti cilj mogao bi se postići i razvijanjem različitih oblika socijalne ekonomije, kao što su: proizvodni kapital sa širokim vlasništvom, podruštvljavanje vlasništva nad akcijama korporacija - putem obezbeđivanja trajnog udela u vlasništvu građanima, socijalne kooperativе, zadruge i drugi oblici socijalnog preduzetništva.

Mogućnosti ima mnogo, ali suština ove Programske platforme nije u definisanju i predlaganju konkretnih rešenja, već u postavljanju temelja za razmatranje različitih političkih koncepata i prihvatanje činjenice da sindikat, kao reprezent sve brojnije populacije koja sopstvenim radom nije u mogućnosti da obezbedi ni dostojanstvene uslove rada, ni stabilnu zaradu, ni socijalnu sigurnost, ima - ne samo pravo, nego i obavezu, da se na globalnom i specifičnom nivou široko uključuje, pa i inicira društvenu debatu o suštinskim političkim pitanjima.

Veliki, gotovo presudan uticaj na konačni rezultat ima sADBINA „EU eksperimenta“, odnosno privlačnost Evropske unije kao imitativnog uzora. Evropska unija, sa svojim imidžom uređenog prostora i visokih standarda - sa svojim modelom snažne, socijalno-tržišne privrede, sa kredibilnom tradicijom i, još konkretnije, sa svojim „acquis communautaire“, vršila je i vrši na zemlje Jugoistočne Europe uticaj „kome se ne može odoleti“. Unutar otvorene krize smisla i svrhe EU integracija, pred demokratskim civilnim, ali i političkim akterima zato stoji zadatak jasnog diferenciranja sopstvene kritičke pozicije prema „Evropi bankara i birokrata“, u odnosu na evrofobiju klaustrofobičnog nacionalizma. Iz tog razloga, aktivnije učešće u procesu pregovora sa Evropskom unijom je od ključnog značaja za UGS NEZAVISNOST, jer bez toga sazrevanje sindikata kao društvenog aktera u evropskoj Srbiji nije moguće.

Sam proces evropskih integracija zasnovan je na zahtevu da pregovarački timovi u Srbiji postignu vidljiv društveni konsenzus u polju o kome se pregovara. Uprkos činjenici da nijedna dosadašnja politička elita nije pokazala sposobnost da sindikate prepozna kao ravnopravne partnere u socijalnom dijalogu, ovakva vrsta „nove demokratizacije“ u Srbiji će se neminovno dogoditi i socijalni dijalog će morati sa formalnog da se izdigne na suštinski nivo. Odbijanje predstavnika vlasti da kvalitetan socijalni dijalog na vreme otvoriti i razvije, uprkos dugogodišnjem insistiranju UGS NEZAVISNOST da se to uradi blagovremeno, unelo je dodatnu konfuziju sa kojom će, nakon otvaranja prvih pregovaračkih poglavila, morati da se nose svi socijalni partneri.

Mehanizmi političkog delovanja UGS NEZAVISNOST

Pokušaji poput ovih koje su preduzeli UGS NEZAVISNOST da realizuju celovitu (in)direktnu političku strategiju imaju, međutim, perspektivu samo u meri u kojoj postoji: (1) održivi elementarni konsenzus unutar i između sindikata, ali i ukupnog demokratskog političkog bloka i, istovremeno, (2) dođe do profiliranja pouzdanog političkog partnera sindikata.

Nakon iskustava s transmisionom pozicijom sindikata (kako u sistemu „socijalističkog samoupravljanja“, u kome je posedovanje širokog kruga formalnih ovlašćenja plaćeno gubitkom samostalnosti, tako i sa deklarativno proradničkom „nacionalno-socijalističkom i patriotskom“ vlašću koja je zaposlene dovele do prosjačkog štapa), ne čudi dominantno nepoverljiv odnos javnog mnenja u Srbiji prema služenju politici. U mreži brojnih istorijski poznatih modela uticaja sindikata na polje politike (kako onih izborno-političkih, kao što su: transmisiona pozicija, ugovorna saradnja, jednokratna izborna podrška formiranje političke stranke i postojanje stranačkih frakcija unutar sindikata; tako i formalno institucionalno-interesnih, kao što su: institucionalizacija socijalnog dijaloga i, recimo, uključivanje sindikalnih predstavnika u rad odbora i drugih parlamentarnih tela), sva dosadašnja istraživanja pokazala su da sindikati u Srbiji imaju podršku jedino za model oročene i ugovorno definisane saradnje sa političkim strankama. Pri tome, treba imati na umu da je ispunjavanje ugovornih obaveza od strane političkih partnera usko vezano za stepen ukupne društvene moći koju poseduju sindikati¹.

Opredeljenje za uspostavljanje ugovornog i partnerskog odnosa sindikata sa političkim partijama koji traje samo dok se ispunjavaju međusobne obaveze - jeste okvir u kome se smešta relativno većinsko mišljenje zaposlenih. Uslovljavanje podrške ispunjavanjem datih obećanja, opredeljenje da se javno utvrde uzajamne obaveze i garancije, govore o poodmaklom procesu socijalnog i političkog učenja i sazrevanju većine zaposlenih. Oni, konačno, jasno uočavaju i prostor zajedničkih i prostor različitih interesa sindikata i političkih partija. U tom smislu, posebnu pažnju bi modernizovani sindikat trebalo da posveti metodama političkog lobiranja, odnosno indirektnog političkog uticaja.

U uslovima u kojima danas deluju u Srbiji, UGS NEZAVISNOST su prinuđeni da još snažnije vrše svoju političku funkciju i postavljaju zahteve koji imaju opšti ekonomski i socijalni karakter i koji ulaze u širi programsko-politički okvir. UGS

NEZAVISNOST i dalje stoje na stanovištu da je postizanje osnovnih strateških političkih ciljeva, markiranih u prethodnom poglavlju i dalje moguće jedino putem kvalitetnog socijalnog dijaloga sindikata sa predstavnicima poslodavaca i države. Zato smatramo da dalji razvoj mehanizama i institucija tripartitnog konsultovanja i odlučivanja nema alternativu, te da UGS NEZAVISNOST svoju političku funkciju mogu obavljati u punoj meri isključivo kombinacijom mehanizama, od kojih su najznačajniji:

- 1) angažovanje u tripartitnim telima na svim nivoima, u cilju kreiranja, odnosno realizacije politike ekonomskog i socijalnog razvoja zemlje,
- 2) lobiranje kod pojedinih poslaničkih grupa za uključivanje sindikata u relevantne društvene procese i prihvatanje i uvažavanje sindikalnih stavova,
- 3) neformalno učešće u radu pojedinih skupštinskih odbora,
- 4) osnaživanje kadrovskih kapaciteta sindikata, u cilju obezbeđivanja kvalitetnog uticaja na pravce ekonomskog i socijalnog razvoja društva i
- 5) primena svih raspoloživih metoda sindikalne borbe.

Pravci sindikalnog delovanja UGS NEZAVISNOST

Osnovni pravci delovanja UGS NEZAVISNOST, osim pobrojanih elemenata političke strategije, uključuju i razvoj tradicionalnih sindikalnih aktivnosti, usmerenih ka zaštiti i unapređenju kolektivnih i pojedinačnih prava i interesa zaposlenih, odnosno zaštitu prava iz rada i po osnovu rada, kao i prava na rad. Osim temeljnih zahteva za utvrđivanjem minimalne zarade i tradicionalne borbe za ograničavanje razlika u zaradama po osnovu pola, položaja preduzeća i privredne grane, savremeni sindikati imaju razvijenu normativno-pravnu aktivnost. Kao reprezentativna sindikalna centrala, UGS NEZAVISNOST nastoje da doprinesu unapređenju kvaliteta u regulisanju radnog i socijalnog zakonodavstva, kao jednog od najvažnijih mehanizama kojima moderna država treba da uspostavi i unapredi pravo na rad, odnosno principe utemeljene u konvencijama Međunarodne organizacije rada. Pri tome, normativno-pravna aktivnost ne podrazumeva aktivno učešće sindikata samo u procesu donošenja zakona i ostalih radno-pravnih akata, već i stalnu borbu za njihovu što potpuniju implementaciju. Pregovaranje, kao aktivnost sa najmanjom verovatnoćom konflikta, uvek je prvi izbor demokratske sindikalne organizacije među metodama delovanja. Međutim, negativna iskustva koje su reprezentativni sindikati u Srbiji stekli tokom 2014. godine, kada je mišljenje sindikata u procesu donošenja Zakona o izmenama i dopunama Zakona u radu ostalo bez ikakvog uticaja na sam tekst Predloga zakona i kada je Zakon usvojen na potpuno neprimeren način (po hitnom postupku, bez javne rasprave i mišljenja Socijalno-ekonomskog saveta Srbije), govore u prilog tome da će oblast regulisanja kompletног normativnog okvira koji se tiče radnih, ekonomskih i socijalnih prava radnika i građana - i u

narednom periodu predstavljati ozbiljan izazov za sindikate u Srbiji koji ideju pozitivno-pravne zaštite zaposlenih u radnom odnosu moraju odbraniti od naleta neoliberalnog koncepta deregulacije prava.

I do sada su zakonodavne inicijative sindikata i njihovo učešće kao socijalnog partnera u normativnom procesu razmatrane u situaciji pritiska međunarodnih finansijskih organizacija i udruženja stranih investitora koji pretenduju na izmenu zakonskih rešenja, u pravcu značajnog umanjenja radnih i sindikalnih prava. U sadašnjem kontekstu pregovaračkog procesa sa Evropskom unijom, kada se u naredne dve godine očekuju izmene čitavog seta zakona koji čine tzv. Kodeks rada (koji bi trebalo da čine normativni akti koji uključuju regulisanje procesa rada, zapošljavanja, sindikalnog delovanja i t.d.), u okviru Akcionog plana za otvaranje Poglavlja 19, ovo pitanje se dodatno aktuelizuje.

Drugi pravac delovanja predstavlja zauzimanje proaktivne uloge u procesu reforme javnog sektora, pri čemu UGS NEZAVISNOST ostaju pri stavu da javni sektor ne sme biti tretiran isključivo tržišno - kao budžetski trošak, već da se mora voditi računa o kvalitetu javnih usluga sa aspekta interesa svih građana. Pored toga, UGS NEZAVISNOST neće dozvoliti da se rasprava o glomaznosti sektora javnih usluga i viškovima zaposlenih u njemu vodi mimo rasprave o stranačkom zapošljavanju i kvalitetu kadrovskih rešenja. Mišljenja smo da tržišne kriterijume treba uvesti prvo u analizu stručnosti na ovaj način zaposlenih radnika, a tek potom u analizu ukupne racionalnosti i efikasnosti javnog sektora.

Iz istih razloga, UGS NEZAVISNOST smatraju da privatizacija strateški značajnih privrednih subjekata ne može biti dominantno tržišno orijentisana, već rezultat dobro osmišljene strategije koja mora zadržati na prioritetnom mestu brigu o javnom dobru i koja mora biti predmet opsežne javne rasprave koja će uključiti što širi krug svih društvenih subjekata. Na ovaj način, sindikati utiru put realizacije svoje funkcije učešća u upravljanju ekonomskom društvenom sferom.

Treći pravac delovanja tiče se socijalnog dijaloga koji predstavlja stalno polje delovanja nezavisnih sindikata još od 1999. godine. O razmerama značaja bipartitnog, tripartitnog i multipartitnog institucionalizovanog socijalnog dijaloga na svim nivoima možda najrečitije govori činjenica da se, između ostalog, upravo i stepenom njegovog razvoja i efektivnosti meri ukupan demokratski društveni razvoj Srbije kao zemlje postsocijalističke tranzicije. Većina zaposlenih u Srbiji smatra da je socijalni dijalog u Srbiji fingiran, ispražnjen od stvarnog sadržaja, te da zadovoljava tek minimalne formalne kriterijume. Uzroke ovakvog stanja javno mnenje Srbije pronalazi u nedostatku stvarnog interesa za vođenje istinskog socijalnog dijaloga - kako na strani poslodavaca, tako i na strani predstavnika Vlade. Država još uvek dominira u svim tripartitnim organima, čime su socijalni partneri dovedeni u neravnopravni položaj, a socijalni dijalog je gotovo potpuno etatizovan.

Unapređenje socijalnog dijaloga predstavlja možda najtransparentniji izazov za sindikate u Srbiji, budući da – u postojećim okolnostima tripartizma, u kojem država otvoreno staje na stranu krupnog kapitala, sindikati ostaju nedovoljno moćni da, na agendi razvoja privrede i društva Srbije, problematizuju pitanje ekonomske efikasnosti koje se nameće kao jednostrano formulisani cilj, uz drastično zanemarivanje njenih socijalnih posledica. U tom smislu, sindikati moraju da nastave sa upornim insistiranjem na prerastanju formalizovanog i od sadržaja ispraznjenog socijalnog dijaloga u efektivan dijalog na svim nivoima, čiji će stvarni cilj biti postiznje minimalnog socijalnog konsenzusa o pravcima dalje ekonomske transformacije zemlje i mehanizmima za amortizovanje socijalnog rizika kojem je izložen veliki procenat građana Srbije u tranzicionionom procesu.

Ozbiljni izazovi s kojima će se sindikat, u narednom periodu, pojačano susretati čini se postoje i na strani bipartitnog kolektivnog pregovaranja, posebno na granskom nivou.

U relativno nestabilnom ekonomsko-političkom okruženju u kojem deluju, UGS NEZAVISNOST su uvek izloženi mogućnosti da se nađu u situaciji u kojoj je neophodno da pribegnu konfliktnim metodama delovanja, odnosno industrijskoj akciji, koju čine štrajkovi i širi socijalni protesti. U tom smislu, Sindikat mora imati razvijenu i rezervnu strategiju konfliktnog delovanja, pri čemu ne sme gubiti iz vida da je suštinski cilj primene radikalnih metoda sindikalnog delovanja uvek usmeren na jačanje pregovaračke pozicije sindikata za ponovni ulazak u pregovarački proces.

Posebno značajan pravac sindikalnog delovanja za UGS NEZAVISNOST predstavljaju i različiti oblici pritisaka na javno mnenje, u vidu iniciranja i organizovanja potpisivanja peticija, organizacije javnih nastupa, otvorenih debata, različitih oblika javnog okupljanja i konferencija za medije. Veliku mogućnost otvaraju i novi kanali neformalne javne komunikacije, kao što su društvene mreže i on line zajednice, čiju moć ni u kom smislu ne treba potceniti. Dodatnu motivaciju za učestalije korišćenje tzv. novih medija, sindikat može pronaći u činjenici da je ovaj način socijalne komunikacije lako dostupan, da ne iziskuje velike materijalne troškove, te da je baziran na aktivizmu samog sindikalnog članstva. Da bi bio u stanju da efikasno sproveđe ovakve oblike aktivnosti, sindikat mora sam sebe da prepozna, između ostalog, i kao organizovanu grupu za pritisak.

Na internom planu, sindikat mora da ulaže konstantne napore u unapređenje funkcije informisanja i edukacije sopstvenog članstva. Većina društveno relevantnih sindikalnih organizacija u svetu, svesnih potrebe za osposobljavanjem članstva u pravcu njihove veće akcione samostalnosti, u ovom pravcu usmerava značajan deo sopstvenih sredstava. U tom smislu, među prioritetne interne metode delovanja, UGS NEZAVISNOST se opredeljuju za: informisanje i edukaciju sindikalnog članstva, koordinaciju aktivnosti na nivou organizacije i aktivnosti uzajamne solidarne pomoći.

2. STRATEGIJE DELOVANJA UGS NEZAVISNOST U POLJU CIVILNOG DRUŠTVA

Civilne strategije delovanja sindikata podrazumevaju one delove sindikalne strategije koji nisu usmereni na političku vlast, već na građane i društvo, odnosno na polje javnog mnenja. Razvijanje civilnih strategija delovanja za svaki moderni sindikat predstavlja možda i najvažniji element transformacije. Zato je, pored pozicioniranja na političkoj i sindikalnoj sceni, za UGS NEZAVISNOST od ključnog značaja i razvoj saradnje sa ostalim delovima civilnog društva: nevladinim organizacijama i profesionalnim udruženjima sličnog programskog opredeljenja. Struktura partnerstva, baziranog na horizontalnom povezivanju društvenih aktera u različite mreže - temelj je promene globalnog poretku i prevladavanja tradicionalno hijerarhijski ukorenjenih socijalnih odnosa. U tom smislu, nužno je da UGS NEZAVISNOST nastave da tragaju za potencijalnim programskim i akcionim partnerima u širem prostoru civilno-društvenog organizovanja, radi zajedničkog delovanja od opšteg interesa, na sličan način kao što su to uspešno uradili u periodu od 1999. do 2004. godine, kroz mrežu Partnerstva za demokratske promene.

Za razliku od situacije krajem 90-ih godina, kada je demokratski nevladin sektor, iako još u povoju, pokazivao znake zrelosti civilnog društva i kada je demokratski usmerena energija bila umrežena, koordinisana i kanalisana, danas je nevladin sektor razjedinjen i atomiziran gotovo na isti način kao i sindikalna scena. U vreme, dakle, kada su UGS NEZAVISNOST aktivno razvijali mrežu Partnerstva za demokratske promene, demokratski potencijal Srbije je bilo moguće objediti na platformi odbrane elementarnih ljudskih i političkih prava. Međutim, u današnje vreme dominacije nekoliko velikih nevladinih organizacija i postojanja mnoštva malih organizacija koje nemaju kapaciteta za aktivnosti većih društvenih razmara, kao dodatni problem pojavljuje se činjenica da su sada ekonomsko-socijalna prava dospela u žihu interesovanja i ostalih civilnih aktera.

Umesto da razvija konkurenčko-konflikte odnose i da se ponaša kao akter na otvorenom tržištu koji pokušava da zadrži monopol nad poljem sopstvenog delovanja, svaka demokratska sindikalna organizacija koja teži uvećanju sopstvene društvene moći mora se horizontalno povezati za ostalim sektorima civilnog društva, u cilju obezbeđivanja što šire javne podrške za sopstvene aktivnosti. Samo sa tog stanovišta, UGS NEZAVISNOST će biti u stanju da u punoj meri obavljaju svoju funkciju obrazovanja za demokratiju koja podrazumeva reaktuelizaciju principa solidarnosti i izgradnju istinske demokratske političke kulture do nivoa na kome se participacija zaposlenih u javnom životu Srbije ne priželjuje, već podrazumeva.

Svoje interese i ciljeve, sindikat u savremenoj Srbiji može ostavariti samo putem uvećanja ukupnog socijalnog kapitala, jer sindikalna moć, u krajnjoj liniji,

direktno proizilazi iz aktivizma sindikalnog članstva koji je uslovjen ukupnim stepenom socijalne identifikacije sa korpusom zajedničkih vrednosti na kojoj se organizacija zasniva, ali u istoj meri i ocenom članstva o mogućnostima i ograničenjima realnog društvenog uticaja sindikata. Zato opadanje moći sindikata na ukupnoj društvenoj sceni dodatno umanjuje njegov socijalni kapital, što zatim izaziva novo opadanje njegovog uticaja. Ovu negativnu spiralu moguće je preokrenuti jedino dobro osmišljenom strategijom društvenog umrežavanja sa ostalim zainteresovanim akterima.

Pored toga, u svakoj narednoj fazi pregovaračkog procesa, Evropska unija će manifestovati sve izraženije odsustvo interesovanja za srpsku tradiciju razvijanja međusobnih konflikata između aktera koji treba da čine mrežu najšireg socijalnog dijaloga, što će brzo dovesti do toga da se svi akteri nađu u poziciji da budu jednostavno „primorani“ na saradnju. To je još jedan od razloga zbog kojeg je stanje međusobne konkurenциje umesto saradnje na ovoj sceni neodrživo na duži rok, ukoliko se pretenduje na zaustavljanje procesa marginalizacije sindikata i uvećavanje resursa sopstvene organizacije.

Pored toga, u svakoj narednoj fazi pregovaračkog procesa, Evropska unija će manifestovati sve izraženije odsustvo interesovanja za srpsku tradiciju razvijanja međusobnih konflikata između aktera koji treba da čine mrežu najšireg socijalnog dijaloga, što će brzo dovesti do toga da se svi akteri nađu u poziciji da budu jednostavno „primorani“ na saradnju. To je još jedan od razloga zbog kojeg je stanje međusobne konkurenциje umesto saradnje na ovoj sceni neodrživo na duži rok, ukoliko se pretenduje na zaustavljanje procesa marginalizacije sindikata i uvećavanje resursa sopstvene organizacije.

Takođe, umreženost sindikata sa ostalim civilno-društvenim akterima značajna je i sa aspekta postizanja privlačenja medijske pažnje, što predstavlja sad već tradicionalno slabu tačku sindikalnog pokreta u Srbiji. Pristup uticajnim medijima moguće je otvoriti zajedničkim inicijativama koje bi obezbedile neophodnu masovnost i javnu vidljivost pratećih, kreativno osmišljenih, kampanja. U kreiranju javnih kampanja, UGS NEZAVISNOST su još od 1999. godine bilo izuzetno uspešni². Iz ovog razloga, UGS NEZAVISNOST smatraju da politički osvešćeni sindikati putem vidljivih javnih kampanja, baziranih na širokom aktivizmu članstva, mogu efikasno i za kratko vreme da se nametnu kao respektabilni i moći društveni subjekt kojeg nijedna demokratska vlast neće moći da ignoriše.

UGS NEZAVISNOST će nastojati da se, u narednom periodu, što preciznije profilišu prema domaćim i međunarodnim nevladinim organizacijama i fondacijama, te da se nametnu kao konstruktivni element u kreiranju platforme na bazi koje je rešavanje nastalih problema na civilno-društvenom polju moguće, odnosno kao inicijator objedinjavanja društvene energije - ovoga puta ne protiv nedemokratskog režima, već za približavanje Srbije viziji moderne evropske demokratske države. UGS NEZAVISNOST treba još jednom da pokažu da su u stanju da budu kičma budućeg srpskog civilnog društva.

3. STRATEGIJA ORGANIZACIONOG RAZVOJA UGS NEZAVISNOST

Svi sindikati u postkomunističkim zemljama susreću se sa problemom drastičnog pada ukupnog procenta sindikalno organizovanih zaposlenih, pri čemu je nivo opadanja sindikalnog članstva (zahvaljujući prethodno neprirodno viskoj stopi sindikalizovanosti) u njima mnogo veći nego što je to slučaj u razvijenim zapadnim zemljama. Razlozi zbog kojih je sindikatima u tranzicijskim zemljama teže da iznova omasove sopstvene redove, nalaze se, između ostalog, i u raširenom skepticizmu među zaposlenima koji sindikate percipiraju kao suvišan i neefikasan relikt prethodnog socijalističkog samoupravnog poretku, a ne kao značajne aktere tržišne privrede. Ovo je posebno rašireno među mlađom populacijom radnika koja nije imala iskustvo sa zaposlenjem u formalnom sektoru privrede u vreme ubrzane industrijalizacije, niti prilike da iskusi karakter radnih odnosa sa stanovištva sindikalno organizovane radne snage.

Iz ovog razloga, za sindikate u tranzicijskim zemljama je neophodno da se bave pitanjem omasovljavanja sopstvenih redova, odnosno da razviju strategiju retrutovanja i organizovanja članstva. Sa druge strane, pad stope sindikalne organizovanosti ne mora nužno da vodi opadanju njihove moći i uticaja sindikata, ukoliko se organizacije iznutra konsoliduju i ojačaju svoju unutrašnju strukturu. U tom smislu, presudan nije broj sindikalnih članova, već njihov kapacitet za akcionu mobilizaciju, od kojeg zavisi i njihov javni legitimitet kao predstavnika radnika.

Nesporna je činjenica da su UGS NEZAVISNOST, u sadašnjem trenutku, organizacija kojoj je hitno potrebna konsolidacija redova, čvršća oragnizacija poslova i poboljšanje funkcionalnosti i efikasnosti, a sve u cilju omasovljenja i „osvežavanja“ sopstvenih redova - privlačenjem novih, za sindikalni rad raspoloženih članova.

Pa ipak, ukoliko se želi prepozicionirati na društvenoj sceni, na kojoj danas – u odnosu na industrijsko doba - vladaju bitno drugačiji odnosi i pravila, sindikat

(tradicionalno utemeljen na članstvu industrijskih radnika, odnosno u novije vreme - radnika iz javnog sektora) se mora okrenuti organizaciji šire definisanog članstva. Zahtev za organizovanjem posebno ranjivih kategorija na tržištu rada (žena i mlađih, prvenstveno), zatim prekarnih radnika, kao i neformalno zaposlenih, nezaposlenih, studenata, penzionera i t.d. nameće se kao bazični uslov za uvećanje sindikalne moći. U sadašnjem kontekstu, u kome se sindikat aktivno uključuje u proces kreiranja praktičnih politika u oblasti zapošljavanja, smanjenja stope siromaštva, socijalne inkluzije, fleksibilizacije radnih odnosa i socijalne politike, on se više ne može baviti samo zaštitom zaposlenih osoba sa klasičnim radnim ugovorima.

Drugim rečima, umesto da defanzivno posmatra neoliberalne nalete na sopstvenu organizacionu bazu, moderni sindikat bi trebalo da redefiniše kriterijume za sindikalno članstvo i postane društvena snaga koja će zastupati sve građane na tržištu rada, a ne samo onaj, sad već ispodpolovični, deo zaposlenih u klasičnom radnom odnosu. Globalizacija je, između ostalog, donela sa sobom i značajno zgušnjavanje vremena, tako da su današnji studenti, na primer, već sutra u poziciji da traže posao na surovom neoliberalnom tržištu rada koje, iz dana u dan, produkuje nove vrste radnih ugovora. Njima je zbog toga, već u trenutku izlaska na tržište rada, neophodna zaštita od sklapanja štetnih ugovora. Potrebno znanje, u tom smislu, mogu da im daju samo dobro organizovani sindikati koji raspolažu visokim edukativnim kapacitetima. U osmišljavanju strategije delovanja za organizaciju šire definisanog članstva, UGS NEZAVISNOST bi mogli koristiti primer nordijskih zemalja, u kojima postoji praksa da sindikati informišu i regrutuju mlade ljude po školama i fakultetima, i da im kao sindikalnu članarinu naplaćuju samo određeni fiksni iznos ili im omoguće besplatno članstvo.

Što se, pak, tiče restrukturiranja sindikalnih organizacija, moderni sindikati bi trebalo da se od klasičnog servisnog kreću postepeno prema organizacionom modelu. Dok se servisni model sindikata zasniva na uslužnom odnosu između organizacije i njenih članova, organizacioni model izrasta na čvrsto uspostavljenoj vezi između složene sindikalne organizacije i njenog članstva koje je u središtu interesa organizacije koja ka njemu usmerava brojne informativne i obrazovne aktivnosti - u cilju njihovog sposobljavanja za prepoznavanje i efikasno rešavanje problema u procesu rada. To faktički znači da u slučaju kada je usvajanje nekog zakona, na primer, u interesu i cilju sindikata, umesto da sindikalni lobisti pregovaraju sa nosiocima zakonodavne vlasti (što je karakteristika servisnog modela), moderan organizovani sindikat će imati članstvo motivisano za akciju koje će organizovati potpisivanje peticije, razgovarati sa predstvincima zakonodavca i aktivno učestvovati u javnoj raspravi.

Većina sindikalnih konfederacija u Srbiji danas ima gransku strukturu organizovanja, sa kojom paralelno, u zavisnosti od finansijskih mogućnosti, razvija i teritorijalnu, odnosno regionalnu mrežu. U cilju uvećavanja moći

sindikata prilikom kolektivnog pregovaranja na granskom nivou, možda bi bilo smisleno razmotriti proces ukrupnjavanja granskih sindikata, na način na koji su to uradili sindikati u nekim evropskim zemljama. Naravno, unutrašnju reformu treba da prati obavezno prevazilaženje servisnog modela (u kojem sindikalno rukovodstvo pregovara a sindikalno članstvo samo ratificuje kolektivni ugovor), odnosno insistiranje na tome da sami sindikalni članovi aktivno učestvuju u formulisanju zahteva i izboru pregovaračkog tima, samoorganizovano vrše pritisak i demokratski glasaju o prihvatanju teksta kolektivnog ugovora.

Kao neophodno nameće se i preispitivanje odnosa granskih sindikata i centrale saveza, pri čemu bi trebalo uložiti dodatna sredstva i napor u povećanje kapaciteta i granskih sindikata i sindikalnih centrala. Granski sindikati bi trebalo da razvijaju svoje ekspertske pregovaračke timove za procese kolektivnog pregovaranja na granskom nivou, dok bi centrale bilo neophodno pojačati nekom vrstom naučnih saveta koji bi sindikatima pomogli da se idejno pozicioniraju u odnosu na dati ekonomski, socijalni i politički kontekst, kao i razvijenjom naučno-istraživačkom i, posebno, edukativnom delatnošću. U tom smislu, na nivou centrale, neophodno je ubrzati razvoj sektora koji će se intenzivnije baviti istraživačkim i analitičkim poslovima.

UGS NEZAVISNOST, takođe, u narednom periodu moraju razviti kapacitete za ponovno uspostavljanje teritorijalne organizacione strukture i mreže.

Nezaobilazni element unutrašnjeg razvoja sindikalne organizacije predstavlja povećanje nivoa demokratičnosti unutar sindikalne organizacije. Kao što za konsolidaciju demokratskog poretku u Srbiji nije dovoljno izaći na redovne izbole, a u međuvremenu se povući sa društveno angažovane javne scene, tako ni za obezbeđenje dovoljnog nivoa unutarsindikalne demokratije nije više dovoljno na redovnim kongresima direktno izabrati članove rukovodećih organa. S toga mnogi sindikati pribegavaju sistemu relativno čestog anketiranja sopstvenog članstva po različitim pitanjima koja su od značaja za njihov ekonomsko-socijalni položaj. Uz unapređenje interne dvosmerne komunikacije, za šta se mogu upotrebiti nova komunikaciona sredstva poput društvenih mreža i on line zajednica, postepeno bi došlo do umanjivanja trenutno visokog deficit-a poverenja (čak i samih članova sindikata) u sindikalne organizacije. Strateške inovacije u sindikalnom delovanju ne mogu da budu samo tema diskusije na nivou sindikalne centrale. Budući da one moraju sutra da proizvedu i konkretnu akciju, čiji su nosioci članovi sindikata, one moraju biti raspravljene i u na nivou sindikalne baze. Delotvorne inovacije uglavnom je moguće sprovesti u okviru onih sindikata u kojima se stalno vodi aktivan interni dijalog, praćen odgovarajućom edukacijom.

Uz razvoj mehanizama za obezbeđivanje i razvoj unutarsindikalne demokratije, neophodno je unaprediti i unutrašnju disciplinu (u pogledu punog poštovanja Statuta i programske dokumente, a naročito u pogledu naplate sindikalne

članarine), za šta je neophodno kreirati i redovno ažurirati složenu bazu podataka o unutarsindikalnoj strukturi i članstvu, koja istovremeno može biti i osnova za analitiku potrebnu za kreiranje daljih reformi.

Poseban problem na koji UGS NEZAVISNOST moraju usmeriti svoju pažnju u narednom periodu jeste i funkcionalisanje sekcija mladih i žena kao posebnih oblika sindikalnog organizovanja.

Internacionalizacija sindikalnog pokreta

I, na samom kraju, kreiranje delotvorne sindikalne strategije mora da obuhvati proces internacionalizacije sindikalnog pokreta. U globalnom kontekstu, koliko god dobro osmišljena i inovativna bila, strategija sindikalnog delovanja koja bi bila definisana isključivo u nacionalnim okvirima, ostala bi bez rezultata. Sa nivoa Evropske konfederacije sindikata, zemljama u tranziciji stižu pozitivni signali podrške za implementaciju evropskog socijalnog modela društva. U skladu sa generalnim opredeljenjima, Evropska konferencija sindikata je, tokom 2011. godine, usaglasila i Nacrt socijalnog ugovora za Evropu koji, u skladu sa okolnostima nastalim nakon najnovije svetske finansijske krize, ističe četiri osnovna pravca sindikalne akcije: 1) socijalni dijalog kroz jačanje autonomije socijalnih partnera i očuvanje kolektivnog pregovaranja, 2) upravljanje privredom ka održivom razvoju i zapošljavanju, 3) jačanje ekonomске i socijalne pravde i 4) uspostavljanje finansijske stabilnosti.

Sumirajući sve strateške pravce sindikalnog delovanja, UGS NEZAVISNOST će se, u narednom petogodišnjem radu, dominantno fokusirati na: 1) jačanje uloge sindikata u evropeizaciji Srbije, 2) modernizovanje sopstvene sindikalne organizacije, 3) blagovremeno prepoznavanje i aktivno delovanje protiv socijalno neosetljivog i društveno neodgovornog ponašanja predstavnika vlasti i kapitala i 4) aktivno učešće u međunarodnom sindikalnom pokretu.

Zalažući se za ljudska prava, participativnu demokratiju i formiranje snažnog bloka građanskih incijativa, okupljenih oko ideje dostojanstvenog rada, pristojnog života, solidarnosti i socijalne pravde, bez obzira na postojeće stanje ekonomskog i političkog demokratskog poretku u Srbiji, UGS NEZAVISNOST će dosledno braniti vrednosti slobode, jednakosti i bratstva kao temelje svakog demokratskog i pravičnog poretku.

*Delegati VIII Kongresa
UGS NEZAVISNOST*

Nušićeva 21, 11000 Beograd, Srbija
tel. +381 11 324 02 21; 33 44 492 fax:+381 11 32 44 118
e-mail:nezavisp@eunet.rs www.nezavisnost.org